

A1α. 1.Λ

2. Λ

3. Σ

β. α-1

β-3

B1.

1. Στο παρόν απόσπασμα ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας «πόλις» στα *Πολιτικά*. Η «πόλις», λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης («ή πασῶν κυριωτάτη»), που εμπεριέχει όλες τις άλλες («πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά («τοῦ κυριωτάτου πάντων»). Είναι δε «ή κοινωνία ή πολιτική». Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος (*genus proximum*) της έννοιας «πόλις» και την ειδοποιό διαφορά της (*specifica differentia*). Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος, δηλαδή η ευρύτερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια, είναι ο όρος «κοινωνία» («κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»), ενώ η ειδοποιός διαφορά της, δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο γνώρισμα που διαφοροποιεί την έννοια του γένους από τις ομοίες της έννοιες, ώστε να προκύψει η οριστέα, είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Ειδικότερα, το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, που είναι η ευδαιμονία των πολιτών, είναι το ανώτερο από όλα τα αγαθά των άλλων κοινωνιών και μ' αυτό η «πόλις» επιδιώκει το συμφέρον του συνόλου των πολιτών. Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν επιμέρους αγαθά για το συμφέρον των μελών τους. Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος.

Ο όρος «κοινωνία» προέρχεται από τη λέξη «κοινωνός» και είναι ομόρριζος με το ρήμα «κοινωνῶ» που στα αρχαία ελληνικά σημαίνει μοιράζομαι ή κάνω κάτι μαζί με άλλους. Έτσι, με τον όρο αυτό νοείται μια ομάδα ανθρώπων που συνυπάρχουν και συνεργάζονται αποβλέποντας –η καθεμιά ξεχωριστά– στην επίτευξη ενός κοινού για

τα μέλη της σκοπού, ενός επιμέρους συμφέροντος («άγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν»).

Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει λοιπόν ότι η πόλη είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά. Η πόλις δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Υψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της. **(σχόλιο σελ. 154 φακέλου υλικού)**

Σύμφωνα με την τελολογική θεώρηση του Αριστοτέλη όλα τα όντα έχουν ένα τέλος (=σκοπό), το αγαθό. Το αγαθόν για τον Αριστοτέλη δεν είναι ένα και μοναδικό· είναι κατά περίπτωση διαφορετικό. Άλλες ανάγκες έχει ένας υγιής άνθρωπος και άλλες ένας ασθενής· μια τροφή μπορεί να είναι καλή για ένα ζώο και βλαβερή για ένα άλλο. Επίσης, η έννοια του αγαθοῦ είναι πολυσήμαντη· αγαθό μπορεί είναι κάτι σύμφωνο με την αρετή αλλά και κάτι ωφέλιμο ή ευχάριστο. Το αγαθόν, ακόμη, μπορεί να είναι όντως αγαθό ή απλώς να εκλαμβάνεται ως τέτοιο. Οπωσδήποτε, το αριστοτελικό αγαθόν δεν είναι μια καθολική και χωριστή από τον κόσμο ουσία, όπως φαίνεται να πίστευε ο Πλάτων. Το αγαθόν, σε όλες τις εκδοχές του, αποτελεί για τον άνθρωπο και την κοινωνία άμεσο ή απώτερο στόχο. Το τονίζει ο φιλόσοφος στις πρώτες του φράσεις στα Ἠθικά Νικομάχεια 1094a1-3: Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξις τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινὸς ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τὰγαθόν, οὔ πάντ' ἐφίεται [: Κάθε τεχνική δεξιότητα και κάθε γνωστική δραστηριότητα, παρόμοια και κάθε πράξη και κάθε διαδικασία επιλογής και προτίμησης έχει για στόχο της –κατά την παραδοχή όλων– κάποιο αγαθό. Σωστά, επομένως, είπαν για το αγαθό πως είναι αυτό που αποτελεί τον στόχο όλων των πραγμάτων]. **(σχόλιο σελ. 154 φακέλου υλικού)**

Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις άλλες μορφές συμβίωσης και στην πόλη είναι ποιοτική (κυριωτάτη), ποσοτική (περιέχουσα) και ανώτερου σκοπού, καθώς ο υπέρτατος σκοπός της πόλης υπερβαίνει τους επιμέρους σκοπούς των μορίων (=υποσυνόλων) της πολιτικής κοινωνίας. Με τη φράση «κυριωτάτου πάντων» ο Αριστοτέλης εννοεί το υπέρτατο αγαθό στο οποίο αποβλέπει η «πόλις», δηλαδή την

ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών. Η ανωτερότητα αυτού του αγαθού αποδεικνύει και την ανωτερότητα της ίδιας της πόλης έναντι των άλλων κοινωνιών. Με άλλα λόγια, εφόσον η πόλη είναι η «κυριωτάτη» όλων των κοινωνιών, και το αγαθό στο οποίο στοχεύει είναι το «κυριώτατον» όλων των άλλων αγαθών. Ήδη στην εισαγωγή των *Ηθικών Νικομαχείων* είδαμε τις ερμηνείες που έδωσαν στον όρο «εὐδαιμονία» διάφοροι φιλόσοφοι, όπως και την ερμηνεία του Αριστοτέλη. Αρχικά, λοιπόν, η λέξη «εὐδαιμονία» (< εὖ + δαίμων) σήμαινε την εὐνοια του θείου, κάτι που δίνεται δηλαδή στον άνθρωπο από τον θεό. Αργότερα, για το περιεχόμενο της ίδιας λέξης μίλησε ο Ηράκλειτος και ο Δημόκριτος. Σύμφωνα με αυτούς, η κατάκτηση της ευδαιμονίας εξαρτάται από τον ίδιο τον άνθρωπο και τις ενέργειές του. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία δεν είναι κατάσταση, αλλά διαρκής ενέργεια της ψυχής με τους κανόνες της τέλει αρετής. Μελετώντας, λοιπόν, όλες τις παραπάνω απόψεις παρατηρούμε ότι ο όρος «εὐδαιμονία» αφορά τον ηθικό βίο του ανθρώπου. Για τον Αριστοτέλη, όμως, ο όρος αυτός έχει από τη μια ηθικό περιεχόμενο και αφορά τον άνθρωπο ως άτομο και από την άλλη είναι και ο προορισμός της πόλης, που αφορά τον άνθρωπο ως πολίτη. Ο άνθρωπος δηλαδή θα κατακτήσει με τις ηθικές ενέργειές του τόσο την ατομική ευδαιμονία όσο και την ευδαιμονία μέσα στο πλαίσιο της πόλης συνυπάρχοντας αρμονικά με τους άλλους πολίτες και ενεργώντας ως πολίτης. Υπό την έννοια αυτή, οι πράξεις του είναι πολιτικές πράξεις, καθώς ενεργεί ως μέλος της πολιτικής κοινωνίας, και έχουν πολιτικές συνέπειες, εφόσον οδηγούν στην ευδαιμονία του πολιτικού συνόλου. Η άποψη αυτή διατυπώνεται ξεκάθαρα από τον ίδιο τον Αριστοτέλη στο έβδομο βιβλίο των *Πολιτικών* του, όπου αναφέρει ότι η ευδαιμονία του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά συναρτάται με την ευδαιμονία της πόλης. Έτσι, επιβεβαιώνεται η άποψη ότι η ηθική φιλοσοφία είναι μέρος της πολιτικής φιλοσοφίας. Απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης (*Πολιτικά* 1325b13 κ.ε.) απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό. **(σχόλιο φακέλου υλικού)** Ο Αριστοτέλης στα *Ηθικά Νικομάχεια* είχε χαρακτηρίσει το υπέρτατο αυτό αγαθό με την έκφραση «τὸ ἀκρότατον πάντων τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν».

B2. Στο κείμενο αναφοράς ο Αριστοτέλης εξετάζει την αθροιστική θεωρία, δηλαδή αν το πλήθος υπερέρχει του ενός ή των λίγων με τη αναλογία μιας μυθολογικής μορφής. Το υποθετικό -και παραστατικό- παράδειγμα του ενός ανθρώπου με τα πολλά χέρια και πόδια (με υπερφυσική σωματική δύναμη) **ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις**, με τις πολλές αισθήσεις και με τη συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα, εκφράζει την έννοια της δύναμης και της υπεροχής (**οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν**). Στη μυθολογία υπάρχουν πολλά τέτοια παραδείγματα με μυθικά όντα, όπως ο Απόλλωνας των Λακεδαιμονίων με τα τέσσερα χέρια και αυτιά, οι Ερινύες με τα πολλά κεφάλια, χέρια και πόδια, ο Κέρβερος με τα τρία κεφάλια, οι Εκατόγχειρες, που έγιναν και οι φύλακες στον Τάρταρο κ.ά.

Στο παράλληλο κείμενο που προέρχεται από κείμενο του Ανώνυμου του Ιαμβλίκου παρουσιάζεται ένας φανταστικός «Υπεράνθρωπος» ο οποίος έχει εκ γενετής υπερφυσικές ιδιότητες. Αυτός ο άνθρωπος είναι άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις. Η δύναμη ενός τέτοιου ανθρώπου θα μπορούσε να είναι αρκετή για να του εξασφαλίσει πλεονεκτήματα σε σχέση με τους άλλους.

Επομένως, παρατηρούμε ότι και στα δύο κείμενα παρουσιάζονται δύο φανταστικά πλάσμα με υπερφυσικές ιδιότητες, Στην πρώτη αναφέρονται τερατόμορφα πλάσματα από τον χώρο της μυθολογίας, για να αποδειχθεί αξία της άσκησης της εξουσίας από τους πολλούς. Στη δεύτερη περίπτωση περιγράφεται μια υποθετική κατάσταση όπου ένας άνθρωπος έχει υπερφυσικές ιδιότητες, οι οποίες όμως δεν είναι αρκετές, για να του εξασφαλίσουν πλεονέκτημα, αν αυτός δε συμπορεύεται με τον νόμο και τη δικαιοσύνη.

B3.

Οπτική- ὀρώμεν
Σύσταση- συνεστηκυῖαν
Λάθος- ἀλήθειαν
Δοχείο- ἐνδέχεται
Ποδήλατο- πολύποδα

B4

- 1-β
- 2-β
- 3-α
- 4-α
- 5-β

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γ1. Σωκράτη, όλοι οι οργανισμοί που γεννιούνται φαίνεται ότι έχουν τον ίδιο τρόπο ανάπτυξης, και αυτοί που φυτρώνουν από τη γη και τα άλλα ζώα και ο άνθρωπος . Και πράγματι αυτό γίνεται ολοφάνερο στα φυτά για μας που καλλιεργούμε τη γη, δηλ. το να προετοιμάζουμε τα πάντα και αυτό ακόμη το φύτεμα πριν να φυτεύσουμε· όταν όμως αυξηθεί το φυτευθέν, μετά από αυτό η διόρθωση του φυτού είναι πολύ δύσκολη και μακροχρόνια φαίνεται ότι το ίδιο ισχύει και για τους ανθρώπους . από τα δικά μου θέματα αυτό το συμπεραίνω και για τα άλλα (για τις άλλες περιπτώσεις), γιατί σε εμένα το πιο εύκολο πράγμα υπήρξε το να φυτεύσω ή να γεννήσω αυτό το παιδί -όπως θέλεις πες το – η ανατροφή του όμως είναι δύσκολη και είμαι τρομοκρατημένος σε αυτό το ζήτημα.

[Δεν σου διηγούμαι τα πράγματα εξ αρχής γιατί θα ήταν ατελείωτα, η τωρινή όμως επιθυμία αυτού με φοβίζει πολύ -γιατί δεν είναι καμμιά αισχρή αξίωση αλλά μόνο εσφαλμένη -μας απαιτεί δηλαδή αυτό να γίνει σοφός, όπως λέει.]

Γ2. Γιατί νομίζω ότι κάποιον από τους συνομηλίκους και τους συνδημότες του, κατεβαίνοντας στην πόλη, του προκάλεσαν ταραχή (σύγχυση), απομνημονεύοντας κάποια λόγια τα οποία του άρεσαν πολύ, και εδώ και καιρό μου δημιουργεί προβλήματα, απαιτώντας να φροντίσω για αυτόν και να πληρώσω χρήματα σε κάποιον από τους σοφιστές για να τον κάνει σοφό.

Γ3.

σχές

ράδιον - ῥᾶον

ἀγεννοῦς

τά ἄστη

καταβησόμενοι

παλαίτερον

έπιμεληθέντων

οΐτινες

Γ4 α) τόν αὐτόν : επιθ. προσδ. στο «τρόπον».

τοῦτο: Υποκ. στο ρήμα «γέγονε».

ὀνομάζειν :Υποκ. , τελ. απαρ. στο απρ. ρημ «δεῖ».

πάντων : γεν. διαιρ. στο «ῥάστη».

εἰς τὸ ἄστυ: εμπρ. τόπου στο «καταβαίνοντες».

μοι: αντικ. στην περίφραση «πράγματα παρέχει».

σοφόν: κατηγ. του αντικειμένου «αὐτόν».

Γ4 β) Δημοδόκος ἔλεγε ὅτι ἡ δέ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ τοῦτον φοβοῖ.